

АНОТАЦІЯ

Холод М.В. Формування та реалізація державної політики в сфері інклюзивної освіти. Кваліфікаційна наукова праця на правах рукопису.

Дисертація на здобуття наукового ступеня доктора філософії за спеціальністю 281 – Публічне управління та адміністрування. Національний університет «Одеська політехніка», МОН України, Одеса, 2025.

Актуальність дослідження. Дослідження державної політики у сфері інклюзивної освіти є надзвичайно актуальним з огляду на триваючі реформи, необхідність забезпечення рівного доступу до якісної освіти для осіб з особливими освітніми потребами (ООП) та прагнення гармонізувати національне законодавство з міжнародними стандартами. Ця актуальність посилюється євроінтеграційними прагненнями України, надаючи дослідженню геополітичного значення.

Ключовими проблемами, що зумовлюють актуальність, є значний розрив між задекларованими цілями інклюзивної політики та її реальним впровадженням, що проявляється у формальному підході, недостатній готовності закладів освіти та педагогічних кадрів, а також у проблемах з ефективністю індивідуальних програм розвитку (ІПР). Зберігаються системні виклики, пов'язані з недостатнім та нестабільним фінансуванням, дефіцитом кваліфікованих кадрів, слабкою міжвідомчою координацією та недостатньою архітектурною доступністю освітніх закладів.

Безпрецедентним викликом стала повномасштабна війна, яка кардинально змінила контекст, призвівши до масового внутрішнього переміщення осіб з ООП, руйнування інфраструктури, скорочення фінансування, освітніх втрат та погіршення психологічного стану дітей і педагогів. Війна не лише створила нові виклики, але й оголила та поглибила вже існуючі системні слабкості, такі як залежність від централізованих субвенцій та брак підготовлених кадрів для роботи з травмою. Це означає, що післявоєнне відновлення має фокусуватися на побудові більш стійкої та адаптивної системи. Війна також спричинила появу нової, ширшої категорії

осіб з ООП через психологічні травми. Розширення поняття «особа з ООП» в Україні, яке включає не лише інвалідність, а й соціально-економічні та ситуативні фактори (біженці, мігранти, діти з неблагополучних сімей, травмовані війною), створює унікальний контекст, що вимагає від політики інклюзивної освіти значно ширшого та гнучкішого підходу. Існуюча система публічного управління сферою інклюзивної освіти потребує вдосконалення механізмів реалізації політики, зокрема посилення «інтегральної взаємодії» між усіма зацікавленими сторонами.

Метою дисертаційного дослідження є визначення трендів вдосконалення механізмів формування та реалізації державної політики в сфері інклюзивної освіти і розроблення практичних рекомендацій для підвищення її ефективності.

Відповідно до зазначеної мети в дисертації поставлені і розв'язані такі наукові завдання:

обґрунтувати сутність державної політики в сфері інклюзивної освіти як об'єкту публічного управління;

уточнити категорійно-термінологічний апарат феномену інклюзії;

розглянути законодавчо-правову базу врегулювання з питань інклюзивної освіти у контексті глобальних та національних викликів;

узагальнити наукові підходи щодо аналізу державної політики з огляду на застосування у сфері інклюзивної освіти в Україні;

дослідити світові моделі реалізації державної політики в сфері інклюзивної освіти, здійснити їх типологізацію, зокрема за рівнями інтеграції інклюзивних практик в суспільство, за практиками співпраці в сфері інклюзивної освіти;

запропонувати періодизацію, зокрема - етапи сприйняття людей з ООП в українському суспільстві;

проаналізувати стратегічні орієнтири публічного управління сферою інклюзивної освіти;

запропонувати комплексний механізм реалізації державної політики у

сфері інклюзивної освіти.

Об'єкт дослідження – державна політика у сфері освіти.

Предмет дослідження – механізми формування та реалізація державної політики у сфері інклюзивної освіти.

У результаті проведеного дослідження отримано нові наукові й практичні результати:

Вперше:

запропоновано комплексну типологію світових моделей реалізації державної політики у сфері інклюзивної освіти, яка враховує рівні інтеграції інклюзивних практик у суспільство, практики співпраці та підходи до управління та фінансування;

розроблено концептуальну модель комплексного механізму реалізації державної політики у сфері інклюзивної освіти в Україні, яка інтегрує нормативно-правові, організаційно-управлінські, фінансово-економічні, психолого-педагогічні та інформаційно-комунікаційні механізми, а також цільові орієнтири, принципи, функції, форми, методи, інструменти, засоби та ресурси для забезпечення системного та ефективного впровадження інклюзії. Особливістю даної моделі є впровадження таких інструментів як: кодекс практик інклюзивної освіти, єдина цифрова картка здобувача освіти, типові протоколи міжвідомчої взаємодії, Національна програма сертифікації з інклюзивного лідерства, система моніторингу якісних показників інклюзивної освіти.

Удосконалено:

визначення державної політики у сфері інклюзивної освіти як об'єкта публічного управління. Уточнено, що це комплексна, багатогранна діяльність державних інституцій, спрямована на створення умов для реалізації права кожної людини на якісну освіту незалежно від її індивідуальних особливостей, шляхом системної трансформації освітнього простору;

категорійно-термінологічний апарат феномену інклюзії шляхом

чіткого розмежування понять «сегрегація», «інтеграція» та «інклюзія», а також «особа з особливими освітніми потребами» та «особа з інвалідністю», підкреслюючи значно ширше трактування ООП в українському контексті порівняно з міжнародними підходами;

методологічні засади дослідження державної політики у сфері інклюзивної освіти завдяки застосуванню комплексного міждисциплінарного підходу, що інтегрує системний, ціннісний, інституційний, процесуальний, порівняльний, синергетичний та критичний підходи, а також теорії політичного циклу, коаліцій захисту інтересів, множинних потоків, інституціоналізму, зворотного зв'язку політики, соціального конструювання та бюрократії «вуличного рівня»;

концепцію «інтегральної взаємодії» як ключового чинника ефективності реалізації державної політики у сфері інклюзивної освіти. Вона передбачає динамічну, багатоспрямовану та взаємозалежну систему відносин між усіма стейкхолдерами.

Набули подальшого розвитку:

обґрунтування трендів удосконалення реалізації державної політики у сфері інклюзивної освіти, зокрема в контексті євроінтеграційних прагнень України та викликів, спричинених повномасштабною війною, включаючи посилення міжвідомчої взаємодії, вдосконалення фінансування, кадрового забезпечення, доступності матеріалів та середовища, а також адаптивної стійкості системи;

аналіз стратегічних орієнтирів публічного управління сферою інклюзивної освіти, з урахуванням положень Національної стратегії розвитку інклюзивного навчання до 2029 року, та її операційних планів. Акцентовано на переході від ПМПК до ІРЦ як відображення зміни парадигми від діагностики до системної підтримки;

тлумачення взаємозв'язку між інклюзією, безбар'єрністю та рівністю як послідовними етапами суспільних трансформацій, у межах чого підкреслено роль універсального дизайну як проактивного підходу до

створення доступного середовища для всіх;

періодизація розвитку інклюзивної освіти та суспільного сприйняття осіб з особливими освітніми потребами в Україні, виокремлюючи етапи від радянської сегрегаційної моделі до сучасної інклюзії в умовах реформ та війни.

Встановлено, що державна політика у сфері інклюзивної освіти є складною, багатогранною та динамічною системою цілей, завдань, принципів, напрямів, механізмів та конкретних заходів, що розробляється та впроваджується широким колом суб'єктів публічного управління.

Доведено, що успіх інклюзивної реформи залежить від побудови ефективної інтегральної взаємодії між усіма учасниками процесу.

Обґрунтовано, що реалізація запропонованих заходів дозволить прискорити перехід від декларативного до реально дієвого інклюзивного освітнього середовища.

Визначено, що ключовими викликами для ефективної інтегральної взаємодії є недостатня міжвідомча взаємодія, проблеми фінансування, дефіцит кадрів та їх підготовки, недостатнє матеріально-технічне та навчально-методичне забезпечення, низький рівень партнерства з батьками/опікунами та громадою, а також вплив повномасштабної війни.

Ключові слова: державна політика, інклюзивна освіта, публічне управління, інтегральна взаємодія, безбар'єрність, особи з особливими освітніми потребами (ООП), універсальний дизайн, інтегральна взаємодія, суб'єкти державного управління, об'єкти державного управління, механізми реалізації державної політики, фінансування інклюзивної освіти, кадрове забезпечення, інклюзивно-ресурсні центри (ІРЦ), індивідуальна програма розвитку (ІПР), війна, моніторинг та оцінювання, політика (politics), політія (polity), освітня політика, теорії державної політики, міжнародний досвід, Національна стратегія.

СПИСОК ОПУБЛІКОВАНИХ ПРАЦЬ ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ

Наукові праці, які відображають основні результати дисертації

Статті Scopus:

1. Zhukova I., Motuz T., Vatkovska M., Kholod M., Kurtakova H. Legal frameworks and state policy in education: a theoretical analysis. *Multidisciplinary Reviews*. 2024. Vol. 8. 2024spe072. URL: <https://doi.org/10.31893/multirev.2024spe072>

Статті у зарубіжних періодичних наукових виданнях:

1. Kolisnichenko N., Kholod M. Inclusive education within the frameworks of social inclusion: the challenges for public policy formation and realization. *Věda a perspektivy*. 2024. No. 10(41). URL: [https://doi.org/10.52058/2695-1592-2024-10\(41\)-41-51](https://doi.org/10.52058/2695-1592-2024-10(41)-41-51)

Статті у наукових фахових виданнях України:

1. Колісніченко Н., Холод М. Сімейна (домашня) та інклюзивна освіта: досвід Великої Британії для України. *Національні інтереси України*. 2024. № 4(4). URL: [https://doi.org/10.52058/3041-1793-2024-4\(4\)-503-510](https://doi.org/10.52058/3041-1793-2024-4(4)-503-510)

2. Холод М., Колісніченко Н. Публічна політика з питань інклюзивних систем освіти: нормативно-правовий контекст міжнародної практики. *Теоретичні та прикладні питання державотворення*. 2024. № 31. С. 171–179. URL: <https://doi.org/10.35432/tisb312024308616>

3. Колісніченко Н., Холод М. Механізми захисту та реалізації прав дітей з інвалідністю на освіту: пріоритет деінституалізації. *Теоретичні та прикладні питання державотворення*. 2023. № 27. С. 163–171. URL: <https://doi.org/10.35432/tisb272022316496>

4. Титаренко Л., Холод М. Особливості публічної політики держави в умовах викликів війни. *Теоретичні та прикладні питання державотворення*. 2023. № 29. С. 131–139. URL: <https://doi.org/10.35432/tisb292023287859>

5. Титаренко Л., Холод М. Публічне управління в контексті соціально-гуманітарного розвитку освітнього простору (в умовах війни). *Теоретичні та*

прикладні питання державотворення. 2023. № 27. С. 61–70. URL: <https://doi.org/10.35432/tisb272022276800>

Наукові праці, які засвідчують апробацію матеріалів дисертації:

1. Kholod M. Intersectoral cooperation in the system of support for people with SEN in Ukraine // *Молодіжна наука: інновації та глобальні виклики*: збірник тез за матеріалами Міжнародної науково-практичної конференції студентів, аспірантів та молодих вчених – Полтава: НУПП імені Юрія Кондратюка, 2024. С.261-262. URL: https://nupp.edu.ua/uploads/files/0/events/conf/2024/mnigv/zbirnik_tez_konferencii_2024_ost.pdf

2. Холод М. Створення інклюзивного майбутнього для навчання іноземним мовам: роль управлінських інновацій // Матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції “Актуальні проблеми інноваційної педагогічної діяльності в закладах вищої освіти” 23 квітня 2024 р. – Одеса: ОДАУ, 2024. С. 120–121. URL: <https://osau.edu.ua/wp-content/uploads/2024/07/ODAU-Zbirnyk-konf-230424.pdf>

3. Холод М. В., Колісніченко Н. М. Публічне управління в освітій галузі: виклики сьогодення // *Соціально-гуманітарні виміри розвитку українського суспільства в невизначених умовах повоєнного часу*. Матеріали Регіональної науково-практичної конференції, 30 листопада 2022 р. – Одеса: Навчально-науковий інститут публічної служби та управління Національного університету «Одеська політехніка», 2022. – С 189-192. URL: https://op.edu.ua/sites/default/files/publicFiles/studolympconf/materialy_konferenciyi.pdf

4. Kholod M. Advantages and disadvantages of inclusive education policy in Australia: lessons for Ukraine // *Сучасний менеджмент : моделі, стратегії, технології : матеріали XXIII Всеукр. щоріч. студент. наук.-практ. конф. за міжнарод. участю*. 28 квіт. 2022 р. – Одеса : ДУ «Одеська політехніка», 2022.

https://op.edu.ua/sites/default/files/publicFiles/studolymconf/xxiii_konferenciya_suchasnyy_menedzhment_modeli_strategiyi_tehnologiyi_2022.pdf

5. Kholod M. Inclusive education in Europe: formation and realisation of public policy // Contribuția tinerilor cercetători la dezvoltarea administrației publice: Materiale ale Conferinței științico-practice internaționale, ediția a VIII-a, 25 februarie 2022 - Chișinău, 2022. P.65-69. URL: <https://cutt.ly/JwvtalQJ>

6. Попов С. А., Холод М. В. Інклюзивна освіта як об'єкт публічного управління // Публічне управління: традиції, інновації, глобальні тренди : матеріали Всеукраїнської наук.-практ. конф. за міжнар. участю. 8 жов. 2021 р. – Одеса : ОРІДУ НАДУ, 2021. – С.182-183. URL: <http://www.oridu.odessa.ua/9/buk/27102021.pdf>

ABSTRACT

Kholod M. Formation and implementation of state policy in the field of inclusive education. Qualifying scientific work as a manuscript.

The thesis for obtaining the degree of Doctor of Philosophy in specialty number 281 Public Management and Administration. Odesa Polytechnic National University, Ministry of Education and Science of Ukraine, Odesa, 2025.

Relevance of the Research. The study of state policy in the field of inclusive education is extremely relevant given ongoing reforms, the necessity of ensuring equal access to quality education for individuals with special educational needs (SEN), and the aspiration to harmonize national legislation with international standards. This relevance is intensified by Ukraine's European integration aspirations, giving the study geopolitical significance.

Key issues determining this relevance include a significant gap between the declared goals of state policy in the field of inclusive education and its actual implementation, manifesting in a formalistic approach, insufficient readiness of educational institutions and pedagogical staff, and problems with the effectiveness of Individual Development Programs (IDPs). Systemic challenges persist, related

to insufficient and unstable funding, a shortage of qualified personnel, weak interdepartmental coordination, and inadequate architectural accessibility of educational institutions.

The full-scale war has become an unprecedented challenge, fundamentally changing the context, leading to mass internal displacement of individuals with SEN, destruction of infrastructure, reduction in funding, academic gaps, and deterioration of the psychological state of students and educators. The war has not only created new challenges but also exposed and deepened existing systemic weaknesses, such as dependence on centralized subsidies and a lack of trained personnel to work with trauma. This means that post-war recovery must focus on building a more resilient and adaptive system. The war has also led to the emergence of a new, broader category of individuals with SEN. The expansion of the concept of «person with SEN» in Ukraine, which includes not only disability but also socio-economic and situational factors (refugees, migrants, children from disadvantaged families, war-traumatized individuals), creates a unique context requiring a much broader and more flexible approach to inclusive education policy. The existing system of public administration in inclusive education requires improving policy implementation mechanisms, particularly strengthening «integral interaction» among all stakeholders.

The goal of the scientific work is to define trends for improving the mechanisms of formation and implementation of state policy in the field of inclusive education and to provide relevant recommendations for improving the implementation of state policy in the field of inclusive education.

In accordance with this goal, the PhD thesis sets and solves the following scientific *objectives (tasks)*:

- to substantiate the essence of state policy in the field of inclusive education as an object of public administration.
- to clarify the categorical and terminological apparatus of the phenomenon of inclusion.
- to review the legislative and legal framework for regulating inclusive

education in the context of global and national challenges.

- to generalize scientific approaches to analyzing state policy with a view to its application in the field of inclusive education in Ukraine.

- to study global models for the implementation of state policy in the field of inclusive education, to typologize them, particularly by levels of integration of inclusive practices into society and by cooperation practices in the field of inclusive education.

- to propose a periodization, specifically, the stages of perception of people with SEN in Ukrainian society.

- to analyze the strategic guidelines for public administration in the field of inclusive education.

- to propose a comprehensive mechanism for the implementation of state policy in the field of inclusive education.

Object of study: state policy in the field of education.

Subject of study: formation and implementation of state policy in the field of inclusive education.

As a result of the conducted research, new scientific and practical results have been obtained:

First-time contributions:

A comprehensive typology of global models for the implementation of state policy in the field of inclusive education has been proposed, which considers levels of integration of inclusive practices into society, cooperation practices, and approaches to management and funding.

A conceptual model of a comprehensive mechanism for the implementation of state policy in the field of inclusive education in Ukraine has been developed. This model integrates regulatory, organizational and managerial, financial and economic, psychological and pedagogical, information and communication mechanisms, as well as target guidelines, principles, functions, forms, methods, tools, means, and resources to ensure systemic and effective implementation of inclusion. A special feature of this model is the introduction of tools such as: a

code of inclusive education practices, a unified digital learner card, typical protocols for interdepartmental interaction, a National certification program for inclusive leadership, and a system for monitoring qualitative indicators of inclusive education.

Improved aspects:

The definition of state policy in the field of inclusive education as an object of public administration. It has been clarified that this is a complex, multifaceted activity of state institutions aimed at creating conditions for realizing the right of every person to quality education regardless of their individual characteristics, through systemic transformation of the educational space.

The categorical and terminological apparatus of the phenomenon of inclusion by clearly distinguishing between the concepts of «segregation» «integration» and «inclusion» as well as «person with special educational needs» and «person with disability» emphasizing the significantly broader interpretation of SEN in the Ukrainian context compared to international approaches.

The methodological foundations for researching state policy in the field of inclusive education through the application of a comprehensive interdisciplinary approach that integrates systemic, value-based, institutional, procedural, comparative, synergistic, and critical approaches, as well as theories of the policy cycle, advocacy coalitions, multiple streams, institutionalism, policy feedback, social construction and street-level bureaucracy.

The concept of «integral interaction» as a key factor in the effectiveness of state policy implementation in inclusive education. It envisions a dynamic, multidirectional, and interdependent system of relationships among all stakeholders.

Further developed aspects:

Substantiation of trends for improving the implementation of state policy in the field of inclusive education, particularly in the context of Ukraine's European integration aspirations and the challenges caused by the full-scale war. Priority areas for increasing policy effectiveness have been identified, including

strengthening interdepartmental cooperation, improving funding, staffing, accessibility of materials and environment, and the adaptive resilience of the system.

Analysis of strategic guidelines for public administration in the field of inclusive education, taking into account the provisions of the National Strategy for the Development of Inclusive Education until 2029 and its operational plans. Emphasis is placed on the transition from PMPCs (Psychological-Medical-Pedagogical Commissions) to IRCs (Inclusive Resource Centers) as a reflection of the paradigm shift from diagnosis to systemic support.

Elucidation of the interrelationship between inclusion, barrier-free access, and equality as successive stages of societal transformations. The role of universal design as a proactive approach to creating an accessible environment for all has been emphasized.

Periodization of the development of inclusive education and public perception of individuals with special educational needs in Ukraine, highlighting stages from the Soviet segregation model to modern inclusion in the context of reforms and war.

It has been established that state policy in the field of inclusive education is a complex, multifaceted and dynamic system of goals, objectives, principles, directions, mechanisms, and concrete measures developed and implemented by a wide range of public administration entities.

It has been proven that the success of inclusive reform depends on building effective integral interaction among all participants in the process.

It has been substantiated that the implementation of the proposed measures will accelerate the transition from a declarative to a truly effective inclusive educational environment.

It has been determined that the key challenges for effective integral interaction are insufficient interdepartmental cooperation, funding problems, a shortage of personnel and their training, insufficient material-technical and methodological support, a low level of partnership with parents and the

community, the impact of the full-scale war.

Keywords: state policy, inclusive education, public administration, integral interaction, barrier-free environment, persons with special educational needs (SEN), universal design, integral interaction, public administration entities, public administration objects, mechanisms for state policy implementation, inclusive education funding, staffing, inclusive resource centers (IRCs), individual development program (IDP), war, monitoring and evaluation, politics, polity, educational policy, theories of public policy, international experience, national strategy.

LIST OF PUBLISHED PAPERS ON THE TOPIC OF THE PHD THESIS

Papers in which the main scientific results of the PhD thesis are published

Scopus articles:

1. Zhukova I., Motuz T., Vatkovska M., Kholod M., Kurtakova H. Legal frameworks and state policy in education: a theoretical analysis. *Multidisciplinary Reviews*. 2024. Vol. 8. 2024spe072. URL: <https://doi.org/10.31893/multirev.2024spe072>

Articles in foreign periodical scientific journals:

1. Kolisnichenko N., Kholod M. Inclusive education within the frameworks of social inclusion: the challenges for public policy formation and realization. *Věda a perspektivy*. 2024. No. 10(41). URL: [https://doi.org/10.52058/2695-1592-2024-10\(41\)-41-51](https://doi.org/10.52058/2695-1592-2024-10(41)-41-51)

Articles in scientific professional journals of Ukraine:

1. Kolisnichenko N., Kholod M. Family (home) and inclusive education: Great Britain's experience for Ukraine. *National Interests of Ukraine*. 2024. No. 4(4). URL: [https://doi.org/10.52058/3041-1793-2024-4\(4\)-503-510](https://doi.org/10.52058/3041-1793-2024-4(4)-503-510)

2. Kholod M., Kolisnichenko N. Public policy on inclusive education systems: normative and legal context of international practice. *Theoretical and Applied Issues of State Building*. 2024. No. 31. P. 171–179. URL: <https://doi.org/10.35432/tisb312024308616>

3. Kolisnichenko N., Kholod M. Mechanisms for protecting and realizing the rights of children with disabilities to education: the priority of deinstitutionalization. *Theoretical and Applied Issues of State Building*. 2023. No. 27. P. 163–171. URL: <https://doi.org/10.35432/tisb272022316496>

4. Titarenko L., Kholod M. Peculiarities of state public policy in the face of war challenges. *Theoretical and Applied Issues of State Building*. 2023. No. 29. P. 131–139. URL: <https://doi.org/10.35432/tisb292023287859>

5. Titarenko L., Kholod M. Public administration in the context of socio-humanitarian development of the educational space (under conditions of war). *Theoretical and Applied Issues of State Building*. 2023. No. 27. P. 61–70. URL: <https://doi.org/10.35432/tisb272022276800>

Scientific works that confirm the approval of the PhD thesis materials:

1. Kholod M. Intersectoral cooperation in the system of support for people with SEN in Ukraine // *Youth Science: Innovations and Global Challenges*: collection of abstracts based on the materials of the International Scientific and Practical Conference of Students, Postgraduate Students and Young Scientists – Poltava: Yuriy Kondratyuk National University, 2024. P.261-262. URL: https://nupp.edu.ua/uploads/files/0/events/conf/2024/mnigv/zbirnik_tez_konferencii_2024_ost.pdf

2. Kholod M. Creating an inclusive future for foreign language learning: the role of management innovations // Materials of the All-Ukrainian Scientific and Practical Conference «*Actual Problems of Innovative Pedagogical Activity in Higher Education Institutions*» April 23, 2024 – Odesa: Odesa State Agrarian University, 2024. P. 120–121. URL: <https://osau.edu.ua/wp-content/uploads/2024/07/ODAU-Zbirnyk-konf-230424.pdf>

3. Kholod M. V., Kolisnichenko N. M. Public administration in the educational field: contemporary challenges // *Socio-humanitarian dimensions of the development of Ukrainian society in uncertain conditions of the post-war period*. Materials of the Regional Scientific and Practical Conference, November

30, 2022 – Odesa: Educational and Scientific Institute of Public Service and Management of National University "Odesa Polytechnic", 2022. – P. 189-192. URL: https://op.edu.ua/sites/default/files/publicFiles/studolympconf/materialy_konferenciyi.pdf

4. Kholod M. Advantages and disadvantages of inclusive education policy in Australia: lessons for Ukraine // *Modern Management: Models, Strategies, Technologies*: materials of the XXIII All-Ukrainian annual student scientific and practical conference with international participation. April 28, 2022 – Odesa: State University "Odesa Polytechnic", 2022. – P.190-191. URL: https://op.edu.ua/sites/default/files/publicFiles/studolympconf/xxiii_konferenciya_suchasnyy_menedzhment_modeli_strategiyi_tehnologiyi_2022.pdf

5. Kholod M. Inclusive education in Europe: formation and realisation of public policy // *Contribution of young researchers to the development of public administration*: Materials of the VIII International Scientific and Practical Conference, February 25, 2022 - Chişinău, 2022. P.65-69. URL: <https://cutt.ly/JwvtalQJ>

6. Popov S. A., Kholod M. V. Inclusive education as an object of public administration // *Public Administration: Traditions, Innovations, Global Trends*: materials of the All-Ukrainian scientific and practical conference with international participation. October 8, 2021 – Odesa: ORIDU NADU, 2021. – P.182-183. URL: <http://www.oridu.odessa.ua/9/buk/27102021.pdf>